

БЪЛГАРСКИЯТ ОПИТ, ДОБРИ ПРАКТИКИ И ПРАКТИЧЕСКИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ НА ЧУЖДЕНЦИ

проф. д.т.н. Веселин Целков
магистър Георги Средков

Университет по библиотекознание и информационни технологии

THE BULGARIAN EXPERIENCE, BEST PRACTICES AND PRACTICAL ACTIONS FOR THE PROTECTION OF PERSONAL DATA FOR FOREIGNERS

Professor Veselin Tselkov, D.Sc.
Magister Georgi Sredkov

Резюме: В настоящия доклад е споделен българският опит и добрите практики за защита на личните данни на чужденци. Представени са правната рамка, Националната стратегия и добрите практики за защита на личните данни в условията на бежанска криза. Фокусирано е вниманието върху приложението на Закон за убежището и бежанците, Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията, Наредба за отговорността и координацията и Специални домове за временно настаняване. Анализирани са миграционната криза от 2013 год. – роли, отговорности и взаимодействие между институциите. Представен е българският опит и добри практики при защитата на личните данни на чужденци. Особено внимание е обърнато на регистрацията, документите съдържащи лични данни и автоматизираните информационни системи.

Ключови думи: защита на личните данни, имигрантски кризи, национална стратегия, добри практики за защита на данните.

Abstract: This report shares the Bulgarian experience and good practices for the protection of the personal data of foreigners. The legal framework, the National Strategy and good practices for the protection of personal data in the context of a refugee crisis have presented.

Keywords: data protection, national strategy, good practices

ВЪВЕДЕНИЕ

Ефективното управление на миграционни кризи не е нов за България проблем. През последните 150 години България е преминала през осем подобни изпитания. Последната бежанска вълна към страната е от 2018 г. Задържаните лица от Главна дирекция „Гранична полиция“ през 2018 година по националности са както следва:

- Общо задържани нарушители – 1 323 граждани на трети страни;
- Граждани на Афганистан – 453 или 34,2%;
- Граждани на Ирак – 327 или 24,7 %;
- Граждани на Сирия – 135 или 10,2%;
- Граждани на Пакистан – 130 или 9,8%;

- Граждани на Турция – 69 или 5,2%;
- Други националности – 209 или 15,8%.

ПРАВНА РАМКА

Ще фокусираме вниманието си върху:

- Закон за убежището и бежанците
- Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията
- Наредба за отговорността и координацията
- Специални домове за временно настаняване

ЗАКОН ЗА УБЕЖИЩЕТО И БЕЖАНЦИТЕ

Законът определя реда и условията за:

- Предоставяне на особена закрила на чужденци;
- Права на чужденците;
- Задължения на чужденците.

Особена закрила на чужденци

Видовете особена закрила са:

- Убежище;
- Статут на бежанец;
- Хуманитарна закрила;
- Временна закрила.

Роли и правомощия

Видовете особена закрила се предоставят от:

- Президентът предоставя убежище;
- Председателят на Държавна агенция за бежанците – статут на бежанец;
- Председателят на Държавна агенция за бежанците – хуманитарна закрила;
- Министерски съвет – временна закрила.

Основни направления и обхват на закона

- Видове особена закрила и условия за получаването и;
- Основания за отказ, за прекратяване и отнемане на закрила и за спиране и прекратяване на производството;
- Права и задължения на чужденците търсещи или получили закрила;
- Общи положения:
 - Права и задължения на чужденците търсещи закрила по време на производството;
 - Права и задължения на чужденците получили закрила;
- Документи на чужденците подали молба за закрила или получили закрила.

Държавна агенция за бежанците

Законът определя Държавната агенция за бежанците като специализиран държавен орган, задачите и структурата на агенцията

- Председател на Държавна агенция за бежанците;
- Заместник Председатели – 2;
- Интервюиращи органи;
- Решаващи органи;
- Териториални поделения:
 - Транзитни центрове;
 - Регистрационно-приемателни центрове;
 - Интеграционни центрове.

Производства

Дефинират се производствата са както следва:

- Общи правила;
- Производство за определяне на държавата, компетентна за разглеждане на молбата;
- Ускорени производство;
- Производство по общия ред.

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ В ОБЛАСТТА НА МИГРАЦИЯТА, УБЕЖИЩЕТО И ИНТЕГРАЦИЯТА

Националната стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията 2015-2020 е приета с Решение № 437 на Министерския съвет от 12.06.2015 г. Целевите групи, които са обект на Националната стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията, са:

- Граждани на трети страни и лица без гражданство, незаконно преминали националните ни граници, или пребиваващи на територията на Република България без или след изтичане на разрешения за това срок или когато са отпаднали законовите основания за пребиваване;
- Бежанци и лица, търсещи закрила, или такива, с предоставена субсидирана или временна закрила, както и лица, получили хуманитарен статут;
- Граждани на трети страни и лица без гражданство, влизачи и легално пребиваващи (краткосрочно и дългосрочно) в България с цел работа, обучение или повторно събиране на семейство;
- Чужди граждани от български произход;
- Български граждани- първо и второ поколение имигранти;
- Висококвалифицирани имигранти.

Роли и отговорности

Националната стратегия актуализира списъка с отговорните структури и техните отговорности, както следва:

- Министерство на вътрешните работи:
 - Главна дирекция „Гранична полиция“;
 - Дирекция „Миграция“;
- Министерство на външните работи:
 - Дирекция „Консулски отношения“;
 - Задграничните представителства на Република България в чужбина;
- Министерство на труда и социалната политика и Агенция по заетостта;
- Министерство на правосъдието:
 - Съвет по гражданството;
 - Дирекция „Българско гражданство“;
- Държавна агенция „Национална сигурност“;
- Държавна агенция за бежанците при Министерския съвет;
- Агенция за българите в чужбина при Министерския съвет;
- Национална комисия за борба с трафика на хора към Министерския съвет;
- Национален статистически институт.

Национален съвет по миграционна политика към министъра на вътрешните работи

Националната стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията (2015-2020) предвижда създаването на Национален съвет по миграционна политика

към министъра на вътрешните работи, с цел подобряване на взаимодействието и координацията между ангажираните в миграционните процеси структури. Основните задачи на съвета са:

- Непрекъснат мониторинг на изпълнението на миграционната политика
- Наблюдение и анализ на изпълнението на целите на миграционната политика
- Подготовка на експертни становища за предложени промени в законодателството, както и при решаването на случаи, съставляващи фактическа и правна сложност
- Координация и сътрудничество с международни институции и организации за предоставяне на техническа помощ в областта на миграцията и убежището
- Инициране на обучителни курсове за укрепване на административния капацитет на служителите, работещи в областта на миграцията, убежището и интеграцията

План за действие при временна закрила

Министерският съвет е задължен от Закона за убежището и бежанците да приема план за действие при въвеждане на временна закрила в Република България.

Планът е изготвен на основание чл. 80, ал. 1, т. 4 от Закона за убежището и бежанците. Изпълнението на плана се осъществява във взаимодействие с Върховния комисар на ООН (Организация на обединение нации) за бежанците, Европейската комисия, Българския червен кръст, Международната организация по миграция, както и други български и международни правителствени и неправителствени организации.

Целта на плана е създаване на оптимална организация, координация и взаимодействие при възникване на риск от кризисна ситуация, вследствие масово навлизане на чужденци, търсещи временна закрила на територията на Република България, за изпълнение на стоящите задачи пред централните и териториалните органи на изпълнителната власт.

Задачи

Планът за действие при временна закрила има три основни задачи:

- Да способства за подготовката на органите на изпълнителната власт за извършване на своевременни и координирани действия при масово навлизане на чужденци, търсещи временна закрила на територията на Република България;
- Да създава основа органите на изпълнителната власт да изготвят съгласувани планове за управление (действие) при кризи, възникнали вследствие на масово навлизане на чужденци, търсещи временна закрила на територията на Република България;
- Да определя начина на финансиране на дейностите, условията и реда за ресурсно осигуряване на чужденци, потърсили временна закрила.

Степени на готовност

- За нуждите на Плана за действие при временна закрила в Република България са определени четири степени на готовност:
- Постоянна готовност – условно обозначена като „зелена“;
- Предупреждение – условно обозначена като „жълта“;
- Повишена готовност – условно обозначена като „оранжева“;
- Реагиране – условно обозначена като „червена“.

НАРЕДБА ЗА ОТГОВОРНОСТТА И КООРДИНАЦИЯТА

С наредбата се уреждат отговорностите, редът и начините на взаимодействието между Министерството на вътрешните работи (МВР) и Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет за извършване на съвместни действия и обмен на информация при осъществяване на функциите им. Държавната агенция за бежанците координира дейностите за осъществяване на взаимодействието с компетентните органи на МВР по прилагането на наредбата.

СПЕЦИАЛНИ ДОМОВЕ ЗА ВРЕМЕННО НАСТАНЯВАНЕ НА ЧУЖДЕНЦИ**Настаняване**

В специалните домове се настаняват чужденци с издадена заповед за:

- Налагане на принудителна административна мярка;
- Принудително настаняване.

Освобождаване

- Молба за закрила допусната от Държавна агенция за бежанците;
- Решение на административен съд за отмяна на заповедта за принудително настаняване или освобождение;
- Решение на административен съд или органът издал заповедта за отмяна на заповедта и издаване на заповед за задължително ежедневно явяване.

Регистри

В специалните домове за временно настаняване на чужденци се водят:

- Регистър на настанените чужденци;
- Дневник за входяща и изходяща кореспонденция;
- Дневник за заповеди;
- Дневник за свижданията на настанените чужденци и получените пощенски пратки;
- Картоотека с личните дела на настанените в дома чужденци;
- Медицинска документация;
- Дневник за настаняване в ИСМС.

МИГРАЦИОННИ КРИЗИ

Миграционната криза – 2013 г. намери своето най-силно проявление в България през месец август като резултат на фактичното разделяне на Сирия, употребата на химическо оръжие срещу населението и вероятността от външна военна намеса. Кризата продължи 4 месеца – от месец август до месец ноември 2013 година. Статистиката е както следва:

- През месец юли навлязоха – 439 незаконни имигранти;
- През месец август – 1018, което е с повече от два пъти в сравнение с предходния месец;
- През септември – 2332 лица;
- През октомври – 3626 лица.

План за управление на миграционната криза

От ноември 2013 година с приемане от Правителството на План за овладяване на миграционната криза броят на задържаните лица на зелена граница започна да спада:

- Ноември 1662 лица;
- Декември 290 лица.

Модел на управлението на миграционни кризи

Най-важните аспекти на управлението на миграционната криза са, както следва:

- Ръководство;
- Планиране;
- Организация и координация;
- Контрол.

Фази

При изграждането на конкретния модел за управление на миграционни кризи целите, които трябва да бъдат постигнати, и действията, които трябва да бъдат предприети, попадат в два етапа:

- Осигуряване на готовност за действие при евентуално настъпване на миграционна криза;
- Управление на миграционна криза.

Координация и управление

- На стратегическо ниво беше създаден Национален оперативен щаб за осъществяване на стратегическото управление на националните ресурси за овладяване на миграционния натиск към нашата страна под ръководството на министъра на вътрешните работи;
 - Експертна информационно – аналитична група;
- На тактическо ниво се създадоха два регионални оперативни щаба за ръководството на силите и средствата:
 - Тактически оперативен щаб за наблюдение на държавната граница и ефективно използване на ресурсите на различните държавни структури;
 - Тактически оперативен щаб за осигуряване приемането на бежанския поток и ефективно използване на ресурсите на различните държавни структури.

ОПИТ И ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ НА ЧУЖДЕНЦИ

Комисията за защита на личните данни е независим държавен орган, осигуряващ защитата на физическите лица при обработването на техните лични данни и при осъществяването на достъпа до тези данни, както и контрола върху спазването на Закона за защита на личните данни. Комисията за защита на личните данни се създава първия с решение на парламента от 23 Май 2002.

Опитът и добрите практики могат да се обобщят в следните направления:

- Регистрация;
- Обработка на жалби и сигнали;
- Инспекции;
- Обучение.

Опит и добри практики при регистрацията

Опитът и добрите практики могат да се обобщят в следните направления:

- Анализ на типовете лични данни на чужденците, които се обработват в различните фази на производствата и от различните институции;
- Наличието на съгласие за обработка на личните данни;
- Даването на съгласие за предаване на данните между институциите в различните фази на производствата
- Коректно дефиниране на видовете регистри и типовете лични данни

- Помощ при подготовката на необходимите документи за защита на личните данни
 - Анализ на въздействието;
 - Инструкция за необходимите организационни и технически мерки за защита на личните данни;
 - Ръководства в зависимост от ролите и отговорностите.

Примери документи съдържащи лични данни на чужденец

- Лично дело;
- Идентификационен формуляр:
 - Подробности на родния език;
 - Превод на английски;
 - Превод на български;
 - Потвърждение за съгласие данните да се използват за идентификация;
- Заповед за задържане на лице
 - На английски;
 - На български;
 - Превод на арабски;
- Приложение:
 - На арабски;
 - Превод на български (от преводач);
 - Декларация за автентичност на превода.
- Декларация:
 - На английски;
 - На български;
 - Подпис на преводач.

Лично дело

За настанения чужденец се води лично дело, което съдържа:

- Заповед на съответния орган за настаняване на чужденеца в дома;
- Заповед за принудително отвеждане до границата или за експулсиране;
- Копие от документ за самоличност, ако притежава такъв;
- Приемно-предавателни протоколи за настаняване и освобождаване;
- Приемно-предавателни протоколи за личните вещи, пари и ценности;
- Медицински документи, констатиращи здравословното състояние на чужденеца, при приемането и освобождаването му от дома;
- Една снимка съгласно установения от Закона за българските лични документи и Правилника за издаване на българските лични документи, образец.

Опит и добри практики при инспекции

Опитът и добрите практики могат да се обобщят в следните направления:

- Съответствието между анализът на въздействието и действителността;
- Коректното приложение на необходимите технически и организационни мерки за защита на личните данни;
- Защитата на личните дела на чужденците;
- Особено внимание на личните данни обработвани в автоматизираните информационни системи;
- Опитът от проведените инспекции;
- План за инспекции.

Примери на автоматизирани информационни системи обработващи лични данни

В различните производства са извършват справки в автоматизираните информационни системи, както следва:

- Наложени мерки за административна принуда;
- Интегрирана информационна система;
- Български документи за самоличност;
- Единен регистър на чужденци;
- Адресна регистрация на чужденци;
- Други информационни системи.

Литература:

1. Закон за убежището и бежанците
2. Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията
3. Наредба за отговорността и координацията в областта на миграцията, убежището и интеграцията
4. Закон за защита на личните данни
5. Целков, В. и О. Исмаилов, Сигурност на информацията, „За буквите – О писменехъ”, 2017 г., 216 стр., ISBN 978-619- 185-253- 6
6. Tselkov V., New Challenges for Privacy and Personal Data Protection in Digital World, Regional Conference “Privacy in Digital Age”, 27-28 January 2015, Pristina, Kosovo
7. Tselkov V., Bulgarian Experience, Best Practices and Practical Issues for Personal Data Protection of Foreigners, Workshop on personal data protection of foreigners (including asylum, migrants, ...), JHA 22254/57286, 24-25 February 2015, Skopje, Macedonia